

אל תאמרו נשב ולא נטע, אלא היו זהירים בנטיעות. כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שננטעו אחרים, אף אתם היו נומעים לבניכם, שלא יאמר אדם אני זקן, כמה שנים אני חי מה אני עומד ומתייגע לאחרים? למחר אני מת!... לפיכך אמר להם הקב"ה לישראל אף על פי שתמצאו אותה מלאה כל טוב לא יבטל אדם מן הנטיעות, אלא כשם שמצא, עוד יוסיף ויטע, אפילו יהיה זקן".

[מדרש תנחומא פי קדושים ויקרא רבה פ' כה].

מאז חרב הבית ויצאנו לגלות, ירד חושך לעולם, ונשכח הצביון המקורי. במהלך הגלות הארוכה בדרך כלל נאסר על היהודי לעסוק בחקלאות, בטלה עבודת האדמה ולבד ממתי מעט שעסקו בה כמעט ולא היו יהודים חקלאים. לאט לאט נשכח מלב התוכן הערכי המקורי של טו' בשבט כראש השנה לאילנות, במאה ה-16 קמו בצפת, מקובלים, בראשם האר"י הקדוש וגוריו, והחיו את המסורת העתיקה. אחרי המשבר הגדול שהותיר אחריו, שבתאי צבי שר"י, משיח השקר. רוחו של עם ישראל נפלה, שבר גדול ומשיח שהכזיב. אנשים התייאשו מן הגאולה, רוח נכאים פשתה בכל פינה בחלקת ישראל. האר"י הקדוש עסק בתורת הנסתר, חיש מהר נפוצה תורתו בכל קהילות ישראל והוא הפיח רוח חדשה של תקווה ואמונה. האר"י דיבר על ארבעה עולמות בבריאתו של הקב"ה, אבי"ע, כנגדם תיקן "סדר" מיוחד לטו' בשבט, בדומה לסדר פסח, כולל שתיית ארבע כוסות יין ואכילת פירות מארבעה סוגים. הסדר שחייב האר"י המחיש ליהודים בכל פינות הגולה כי טובה הארץ מאוד מאוד, לפיכך עלו נעלה ויכולנו לה, ובעינתה הקב"ה יחישנה, לכן אין להתייאש. את דבריו פרסם האר"י הקדוש בספר בשם "חמדת הימים", "בו קרא לטו' בשבט, בשם: "יום אכילת הפירות". בספרו ציווה הרב, להתכוון לקירוב הגאולה, בשעה שנדמה היה כי יבשו עצמותינו בגלות הארוכה ואין לנו חלילה עוד תקווה, יש לשמוח ולהודות לה'.

"בשעה שברא הקב"ה את האדם הראשון, נטלו וחזרו לפני כל אילני גן עדן ואמר לו: ראה מעשי כמה משובחים המה! וכל מה שבראתי, בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי שאם תקלקל אין שיחקן אחריך." (קהלת רבא)

מנהג הנטיעה

הקביעה של תאריך השנה החדשה לאילנות, נעשתה מתוך התבוננות בטבע שכן כל זמן שבני ישראל ישבו על אדמתם. ראו שבחודש שבט כבר עברו רוב גשמי החורף. ומתחיל הלבולב באילנות.

לשם מה נדרשו לראש השנה לאילנות? משום שלפי ההלכה, אין תורמים ומביאים מעשרות מפירות שנה זו על פירות משנה אחרת, אלא יש לתרום ולעשר מפירות שנה זו לשנה זו. לפיכך היה צורך לקבוע מתי מתחילה השנה החדשה לגבי חניטת פירות האילן. מכאן שבכוונת המשנה היה לקבוע לוח תאריך לשנה החקלאית של פירות אילן, ולא לקביעת חג. האמונה העממית ראתה בחמישה עשר בשבט לא רק תאריך חקלאי- הלכתי לעניין המעשרות, אלא גם יום הדין לאילנות, ועל כן היו מתפללים תפילות מיוחדות לה' שישלח בשנה הזאת ברכה בפירות האילן.

עם כיבוש הארץ על ידי הצלבנים בסוף המאה הי"א, נשמד כמעט לחלוטין השריד האחרון ליישוב היהודי החקלאי הארץ ישראל, וכך נשכח המנהג העממי הארץ ישראלי של חגיגת ט"ו בשבט.

הנטיעה הראשונה של אילנות בטו' בשבט הייתה במושבה יסוד המעלה בשנת תרמ"ד 1884 אז נטעו יותר מחמש עשרה מאות אילנות. היוזמה לקביעת מסורת נטיעות ביום טו' בשבט יצאה מהרב זאב יעבץ, סופר והיסטוריון ומחנך ששימש כמנהל בזכרון יעקב. באלול תרס"ו 1906 המורה ח.ל. זוטא הציע בהסתדרות המורים העברים ביפו "לחוג את טו' בשבט מפני שהוא חג האילנות" מאז ההצעה התקבלה.

הנטיעה היא יצירה אלוקית, יצירה שעלינו לשמרה ולחקותה וחלילה לא להשמידה. אנו מצווים להמשיך ביצירה ולטפחה. המדרש אינו עוסק רק בעץ מאכל אלא בכל עץ גם אם אינו מניב פירות.

"כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור" (דברים פרק כ, יט).

ההשוואה בין האדם ועץ השדה מעניינת במיוחד.

כאשר אנו צרים על עיר של האוייב, במלחמת רשות, כדי להביא אותה לידי כניעה ולתפשה מצווה אותנו התורה:

"לא תשוזית את עצה לנדרוז עליו גרוץ כי ממנו תאכל ואותו לא תכרת - כי האדם עץ השדה..."

כריתת עצים יש בה משום השחתה. דרכם של הלוחמים היה להשחית את

העצים מסביב לעיר הנצורה כדי להקל על הראות ועל מלאכת ההכנעה והכיבוש

ציווי שהיה בבחינת הוראת שעה שחרג מההלכה הכתובה בתורה.

התורה מצווה אותנו לא לנהוג כדרכי אומות העולם. אולם אם המצוקה קשה ויש צורך בהגנה

על ידי כריתת עצים, מותר לקצץ עצים. תחילה עצי סרק ואחר כך עצי פרי.

הראב"ע מציון, **"כי האדם עץ השדה"** -

כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות. חיי בן אדם הוא עץ השדה."

כלומר אדם אל ישחית עץ פרי שממנו הוא נזון כי אז מחבל במקור מחייתו.

בטויו של טו בשבט, בנטיעות - עשיה למען הארץ והסביבה, קשר האדם עם אדמתו והטבע. רעיון זה מזמין דיון מחודש בנתינה, העשיה למען האחר ומעורבות הפרט בחיי הקהילה, הסביבה והחברה.

על הנתינה

שני ימים / בריה ברמון

שני אנשים יש בארץ ישראל. האחד מימיו מתוקים ודגים חיים בו - כתמי ירק מפארים את גדותיו. עצים פורשים את ענפיהם עליו ושולחים את שורשיהם הצמאים לחוץ מימיו המבריאים.

לאורך חופיו משחקים הילדים, כפי ששיחקו ילדים בימי התנך. הנהר ירדן מביא אל הים הזה מים נוצצים שירדו מעל הגבעות. האנשים הקימו את בתיהם סמוך לגדותיו. והציפורים בנו כאן את קניהם, וכל בעלי החיים שמחים על שזכו לשבת במקום הזה.

הנהר ירדן ממשיך לזרום דרומה ומשתפך לתוך ים אחר. כאן אין זכר לדגים, עלה אינו רועד, ציפורים אינן שרות, ילדים אינם צוחקים.

הנוסעים פונים מכאן ובחרים בדרך אחרת, פרט למקרה שעליהם להוסיף וללכת קדימה. אוויר כבד תלוי על פני המים, אדם חיה ועוף אינם שותים ממימי האגם. מהו הגורם להבדל עצום זה בין שני האגמים שאינם רחוקים זה מזה? לא בנהר ירדן האשם, הוא מגיר את מימיו לתוך שני האגמים. לא בסביבה שבה הם נמצאים האשם, ולא באדמה שמסביב. הרי מקור ההבדל: ים כינרת מקבל את מימי הירדן, אך אינו שומרם לעצמו. תמורת כל טיפה הזורמת לתוכו הוא מזרים טיפה אחרת מתוכו.

האגם השני ערום יותר, הוא אוגר את המים הבאים לתוכו בתאוה של קמצן. הוא לא יוציא את המים מתוכו. כל טיפה הבאה אליו הריהו שומר עליה. ים כינרת נותן, ועל כן ים החיים הוא. הים השני אינו נותן מאומה. בני האדם קראו לו "ים המוות".

שני אגמים יש בארץ ישראל
שני סוגי בני אדם יש בעולם.

יהודה עמיחי
המקום שבו אנו צודקים

מן המקום שבו אנו צודקים
לא יצמחו לעולם
פרחים באביב.

המקום שבו אנו צודקים
הוא רמוס וקשה
כמו חצר.

אבל ספקות ואהבות עושים
את העולם לתחוח
כמו חפרפרת, כמו חריש.
ולחישת השמע במקום
שבו היה הבית
אשר נחרב.

משחקים והפעלות לט"ו בשבט

חפשו את המטמון

משחקים חפשו את המטמון בעקבות עצים, שיחים, פרחים או מנהגי החג. את הפתקים ניתן להחביא מתחת לעצים המדוברים, או בתוך השבט על גבי תמונות של העצים, השיחים או מנהגי החג. מובאות מספר דוגמאות לכתבי חידה בנושא הצומח בארץ:

<p>אני המלכה של החג ואני הכלה היפה ביותר! הפרי שלי נאכל גם כשהוא ירוק וגם כשהוא יבש. (שקדיה)</p>	<p>אני עץ שהגעתי לארץ מאוסטרליה, החלוצים הביאו אותי לפני שנים רבות ואני לא יודע למה חשבו שאני מייבש ביצות... בסה"כ אני אוהב לשתות הרבה מים!! (אקליפטוס)</p>
<p>אני עץ מוכסף וכשהעלים שלי נעים ברוח הם נראים למרחוק. הפרי שלי נאכל כמו שהוא לאחר עיבוד אבל זה לא העיקר, כי ממני עושים נוזל מאד חשוב. (זית)</p>	<p>אני עץ סרק ארוך ארוך וירוק כל ימות השנה. אחד התפקידים שאני ממלא בארץ הוא לסמן חלקות בפרדסים או במטעים. (ברוש)</p>
	<p>תוכלו למצוא אותי במקומות צחיחים יחסית, במדבר וליד חוף הים. אני לא יודע למה יש מוצר חלב שנקרא על שמי... (אשל)</p>

זיהוי פירות ע"י טעימה

תחרות קילוף תפוזים

זיהוי שיר

הקלטת שירים בטייפ אשר מוזכרים בהם פירות, פרחים, עצים, אתרים בארץ וכד' והחניכים צריכים לזהות את שם השיר ואת הפרי, עץ, פרח וכו' המוזכרים.

תשבצים, תפזרות, וכד'

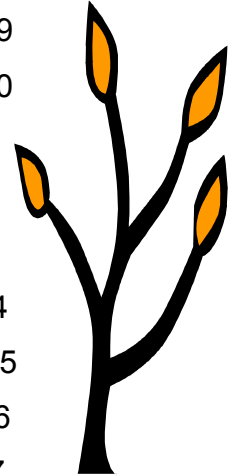
תחרות שקופיות נוף
 החניכים יצפו בשקופיות נוף של הארץ ויצטרכו לזהות את המקום.

חידון שמות
 חידון של שמות החניכים הקשורים לחג.

תחרות זיהוי צמחים

חידון:

1. מנה שלושה צמחים שאנו אוכלים בהם את העלים.
2. מנה שלושה צמחים שאנו אוכלים בהם את השורש.
3. מנה שלושה צמחים שאנו אוכלים בהם את הפרח.
4. מנה שלושה צמחים שאנו אוכלים בהם את הזרעים.
5. תן שמות של חמישה צמחים מצ' ועד ת'.
6. הבא מבחוץ חמישה עלים מעצים שונים.
7. איזה צמח מופיע בסמל של חיל גולני?
8. מי יוצא דופן? מלפפון, תפוז, כרובית, אפרסק, עגבנייה.
9. מי יוצא דופן? צאלון, כליל החורש, אקליפטוס, שקדייה.
10. הבא מבחוץ שלושה פרחים שונים.
11. מה המשותף לארבעה הבאים: פקן, קשיו, קוקוס, בטנים.
12. מנה ארבעה סוגי זרעים מהם מפיקים שמנים.
13. מאיזה חלק של הצמח מכינים את התה? הקפה? הקקאו?
14. מנו שישה שמות ילדים כשמות פרחים.
15. הבא מבחוץ שלושה סוגי אבנים.
16. מנו שישה שמות ילדים כשמות עצים.
17. מנה שלושה צמחים ממשפחת המורכבים.
18. איזה צמח מופיע בסמל המדינה?
19. מהו מוז?
20. ריח הפריחה – קפד ראשו- והוא דוקר.
21. ארבע שמות לפרי התאנה, מהם?
22. איזו עיר נקראת עיר התמרים?
23. העלה המפורסם בעולם?
24. שמות לענפי העץ?
25. איך נקראים עצי בנין במקרא?
26. מי הנוטע הראשון בתנ"ך?

פעילות ט"ו בשבט לשכב"ג

המטרה: בדיקה של נושא האחריות דרך משל יותם.

מהלך הפעולה:

א. קריאה משותפת של משל יותם. (ספר שופטים, פרק ט' פסוקים ז'-טז')

מאתרים במשל יותם את שלושת סוגי העצים המוזכרים:

- 1 עצי פרי: (גפן, זית, תאנה) - אלו הם מתבואות השדה, המראה שלהם יפה בד"כ, הם נותנים צל שתחתיו אפשר לשבת וכמו כן מניבים פירות. דבר נוסף המייחד אותם הוא שהם נראים כל השנה על שולחננו (שמן, יין ודבלים) עצים אלו אינם רוצים לחדול מלהניב פירות וללכת למלוך על שאר העצים.
- 2 עצי סרק: (ארז הלבנון) - אלו הם עצים עם תואר והדר - אך אינם מניבים פירות, הם נאים למראה, צילם ערב והמיייתם נשמעת למרחוק. משום שזו אחת הדרכים שלהם למשוך תשומת לב (פירות אין להם).
- 3 שיחים דוקרניים: (האטד וחבריו) - אין בהם ברכה כלל, לא פירות של ממש ולא קומה, לא נוי ולא צל. בנוסף לכל זאת סכנתם מרובה ופגיעתם רעה, משום שהם מתייבשים בקיץ, עליהם מדלדלים וקוציהם החדים מזדקרים. כל הקרב אליהם נפצע ונשרט וכל ניצוץ אש נאחז בהם ומתלקח בענפיהם בימי השרב.

- ב. נחלק את החניכים ל-3 קבוצות ע"פ שלושת קבוצות העצים שאותו בשלב א'. כל קבוצה צריכה לערוך תעמולה מדוע לבחור דווקא בה כדי למלוך על שאר העצים. כדאי להשתמש בתנ"כים ולהיעזר בטיעונים המוזכרים במשל עצמו. אחרי שכל קבוצה תציג את טענותיה, נערוך דיון והצבעה, מי ימלוך?!
- ג. מקיימים דיון סביב השאלה, האם אני צריך לדאוג לעצמי ולפריי או להיות מוכן להקריב מעצמי למען האחרים? האם זה באחריותי ל"זרוק את התיק" לאטד שמבינו- שלא מתאים ואפילו יכול לגרום לנזק והרס בכדי שיוביל אותנו? האם אנחנו צריכים מנהיג בכלל, או שאנחנו יכולים להסתדר בלעדיו?
- ד. אפשר בשלב זה לצרף קטעים נוספים על ערך האחריות, (מצורפים שני קטעים בהמשך) ו"להעביר" את הדיון לחיי היומיום הצפויים שלנו. לעורר דילמות וקשיים רלוונטיים לקבוצה.

קטעי קריאה בנושא אחריות:

"ההכרעה בין חיים נוחים, המתנהלים ע"פ מסגרות מוכרות וברורות, לבין לקיחת אחריות על הייך שלך, ובחירת הדרך איננה הכרעה הקיימת רק במצבים קריטיים. אמנם במצבים אלו מחדדים את העניין, אולם הכרעה זו, היא- הכרעה שביומיום, בעצם זוהי החלטה בסיסית ביותר לגבי דרך החיים." (ס. יזהר)

ועכשיו אמור לי, פוט:
מהו פשר אחריות?
"אחריות?" - שואלת פייט
גם כן שאלה טיפשית!
"אחריות- זה איך לומר...
אחריות- זה מן דבר
ש... אשר... אולי נוכל
להסביר זאת במשל:
אם במכנסיו של פוט
כל הכפתורים קפוט,
אז ירגיש גם גולם איש,
שהעסק עסק ביש!
אך הנה כפתור אחד
על פי נס נשאר לבד, - אז
עליו האחריות
בעד מכנסיו של פוט!

סדר טו' בשבט

סדר טו בשבט היה נהוג בקהילות היהודים בגולה, והוא מסמל את הקשר לארץ ישראל. באים בו לידי ביטוי המסורת של אכילת פירות והוא מסמל גם את חילופי העונות שבין החורף לאביב. אפשר לערוך את הסדר בשבט בפורום שבטי, גדודי, שכב"גי וככל העולה בדעתכם.

קריאה: תפילת האילן
תרגם דידי מנוסי.

כי אני הקורה שהקימה בקתה
ואני השולחן ואני המיטה
ואני הוא הסף ואני המשקוף
ואני הידית שהפכה למנוף

ואני הגלגל ואני הקרון
ואני הארון למסע אחרון...

אני המסיק בקרה את ביתך
ואני אבוקה בלילות חשכה
ואני הצל ביום קיץ לזהט
ואני המשען לישיש הצועד

אני המניב את הפרי המובחר
למען תרווה בו גרונוך הניחר
ובצאתך לפרנס משפחה מחכה
אני חץ וקשת ואני החכה

משום כך אדוני העובר ושב
אל תפגע בי לשווא
אל תפגע בי לשווא.

שירה בציבור: ולס להגנת הטבע
מלים ולחן נעמי שמר

אז אני לפעמים חושבת
כי היה זה אולי רצוי.
לו הייתי נרקיס או רקפת
או אפילו איזה בן חצב מצוי.

הסתכלו מה שקורה לי בדרך:
כל אחד עובר-חוטף-קוטף-קולע לו זר
לו הייתי חיה או פרח,
אז היה מצבי אחר!

כבר פורחים נרקיסים בשמורות הטבע
מרבדים נפרשים בשפלת החוף
כלנית וכרכום אלף גון וצבע

החוק שאומר - כאן אסור לקטוף!

רק עלי אין החוק משגיח
רק עלי איש אינו שומר
לו היו לי עלי גביע
אז היה מצבי אחר
ציפורים נדירות כבר דוגרות בסלע
אילנות נדירים נשמרים לחוד.
איילות נבהלות מסתכלות בשלט,
בו כתוב בפירוש שאסור לצוד.

רק עלי עוד לא שמו שלט,
מסביב אין לי כל גדר!
לו הייתי נאמר-איילת,
אז היה מצבי אחר!

אדוני, היזהר, אל תפגע באיריס!
צבעוני ההרים הוא מחוץ לתחום
כל גבעה נישאה בשולי העיר היא
שטח בר מגודר ואזור רשום!

מנחה: נמזוג כוס יין לבן. (מוזגים, אך עדיין לא שותים).

קריאה: היין הלבן מסמל את עונת החורף, כשהעצים עומדים בשלכת. לבן הוא צבעו של הנרקיס, של השלג הצח בפסגת החרמון ושל פריחת השקד.

כולם: שותים כוס ראשונה, לחיים!

שירה בציבור:

מלאו אסמינו בר ויקבינו יין
בתים הומים, הומים מתינוקות
ובהמתנו פורה היא.
מה עוד תבקשי מאתנו מכורה
ואין ואין עדיין?
מה עוד תבקשי מאתנו מכורה
ואין ואין עדיין?

קריאה: גם החצב, מבשר הסתיו, ואחותו העירית, מבשרת האביב, עוטים תפרכת לבנה, ולידם מלבינים שרידי החוח, הקיפודן והברקן, שנותרו כנרות נשמה מהשנה שעברה.

קריאה: מרים צלוחית עם גרגרי חיטה, הלחם הטוב, אבי המזון, נעשה מחיטה זו, הנמנית על שבעת המינים שהתברכה בהם ארצנו. בארצנו גילה החוקר אהרונסון את אם החיטה התרבותית, וכנראה שמכאן פשטה לכל ארצות העולם העתיק.

מנחה: נתכבד כולנו בעוגה ובלחם, שנעשו מקמח החיטה.

קריאה: ארצנו היתה ארץ הדגן, התירוש והיצהר. היצהר הוא שמן הזית, ששימש בימי קדם למאכל, והיה המקור עיקרי למאור. אדם שלא השיגה ידו שמן זית, נידון לשבת בחושך בלילות החורף הארוכים.

מנחה: עתה נטעם מפרי עץ הזית ומשמנו המעולה. טובלים פת בשמן זית ואוכלים. אוכלים

גם זיתים ירוקים ושחורים.

קריאה: "למה נמשלו בני ישראל לזית? כי כשם שהזית אינו מוציא שמנו אלא על ידי כתיבתו, אף ישראל אינם חוזרים למוטב אלא על ידי ייסורים!"

קריאה: הזית משמש סמל לשלום, ולכן נשלחה היונה על ידי נוח להביא לו ענף של זית, שנאמר: "ויוסף לשלוח את היונה מן התיבה, ותבוא היונה לעת ערב, והנה עלה זית טרף בפיה."

הזית שימש גם סמל לפיריון ולברכה כלכלית. שנאמר: "בניך כשתילי זיתים סביב לשולחנך" גם נס חנוכה נעשה בשמן הזית, שהספיק לבעירה במשך שמונה ימים.

קריאה: ארצנו היא ארץ זבת חלב ודבש. ומהו הדבש? יש אומרים שהכוונה למתק התמר, שנמנה אף הוא על שבעת המינים, וגידולו היה נפוץ בעבר בבקעת הירדן ובערבה. כשגלו ישראל מארצם, פסק בה גידול התמר, והוא חודש על-ידי בן ציון ישראלי ויאני אבידוב,

שחירפו נפשם והבריחו ארצה זנים חדשים מארץ אויב. בזכותם מלאה הערבה מטעי תמרים
משובחים המפרנסים בכבוד את בעליהם.

מנחה: נטעם תמרים לחים ויבשים ממטעי עמק הירדן, עמק בית שאן ויוטבתה.

שירה בציבור: פירות חמישה עשר
נעמי שמר

שלג על עירי כל הלילה נח,
אל ארצות החום אהובי הלך,
שלג על עירי והלילה קר,
מארצות החום לי יביא תמר.
דבש התאנה, מתק החרוב,
ואורחת גמלים עמוסי כל טוב.
הנה יום ישוב שמש לבבי
ומשם תפוח זהב יביא.

שלג על עירי נח כמו טלית.
מארצות החום מה הבאת לי?
שלג על עירי, שלג על פני,
ובתוך הפרי כל געגועי.

מנחה: ומהו התירוש? התירוש הוא מיץ הענבים התוסס ביקב. נאכל פרי גפן מיובש, ונלגום

מיץ ענבים. אוכלים צימוקים ושותים מיץ ענבים.
נמזוג כולנו כוס שניה של יין לבן, ונמזוג לתוכה כמה טיפות של תירוש אדום. (מוזגים, אך
עדיין לא שותים).

קריאה: היין הלבן מסמל את החורף, והיין האדום מסמל את האביב. בטו' בשבט נפגשים
החורף והאביב, וזיווגם מצמיח את הכלניות והרקפות.

שירה בציבור: שיר הרקפת
מאת לוי קיפניס.

מתחת לסלע צומחת לפלא
רקפת נחמדת מאוד,
ושמש מזהרת נושקת עוטרת
עוטרת לה כתר ורוד.

רקפת רקפת ציפור מצפצפת:
הביטי נא רגע אלי!
רקפת נהדרת בסלע נסתרת
נסתרת מנפש כל חי.

הלכה עם הרוח בת שבע לשוח,
היה אז הבוקר בהיר.
כל פרח כל צמח סוקרת בדרך,
ופיה אך זמר ושיר.

מנחה: נמזוג כוס שלישית - חציה יין לבן וחציה יין אדום. כוס זו מסמלת את האביב.

קריאה: זרע החרוב זעיר מאוד, אך הוא מצמיח עץ ענק, הגדל בתנאי יובש קשים. אף שלא
מזכר החרוב בתנ"ך, זכה להציל את ר' שמעון בר יוחאי כשברח מאויביו, והיו פירות החרוב
מקיימים את נפשו של צדיק זה מערב שבת לערב שבת!

פעם היה חוני המעגל הולך בדרך, וראה איש זקן נוטע חרובים. אמר לו: כלום ברי לך שתחיה שבעים שנה ותאכל ממנו? ענה לו: כשם שנטעו אבותי לי, כן נוטע אני לבני!

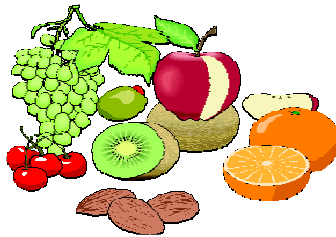
נמזוג לכולנו כוס רביעית של יין אדום. היין האדום מסמל את הקיץ, היא עונת האסיף המסיימת את העונה החקלאית. (מוזגים ושותים).

מנחה: חסל סדר טו' בשבט. כאשר זכינו לסדר אותו בשנה זו, יהי רצון שנזכה לעשותו גם בשנה הבאה, ויהיה רצון שנרבה לשתול אילנות בארץ ישראל!

שירה בציבור: שרים משירי טו' בשבט

וכי תבואו אל הארץ
ונטעתם כל עץ תחילה
ונתן העץ פריו, והארץ יבולה.

עת לנטוע אילנות
עת לנטוע אילנות
עת לנטוע ולשתול.

ת ם ס ד ר ט ו' ב ש ב ט